

AZ 1038-AS RENDELET NYOMÁBAN

Szabó, fodrász, cipész és a többiek

4. A szabó, a fodrász, a cipész annyira hozzátartozik mindennapi életünkhez, hogy többnyire csak akkor beszélünk róluk, ha hiányoznak. Sajnos — elsősorban vidéken — manapság gyakran emlegetik hiányukat. *Hogyan vélekednek saját munkájukról és a személyi szolgáltatás jövőjéről a szakmabeliek?* Erre a kérdésre kerestünk választ egy szerkesztőségi anketón.

A megbeszélésen részt vett Adám Miklós, a Zalaegerszegi Szolgáltató Szövetkezet elnöke, Blazsenik János, a Nívó Fodrász Szövetkezet elnöke, Bóta Géza, a gyöngyösi Kékes Ipari Szövetkezet kereskedelmi osztályvezetője, Gáspár Józsefné, a Budapesti Állami Fodrászat főosztályvezetője, Kucsma András, a Miskolci Mértékutáni Ruházati Szövetkezet elnöke és Szabó Ferenc, a Baranya megyei Fényképész Szövetkezet elnöke.

Miért nem népszerű?

Bár a hiány az mindenütt hiány, a személyi szolgáltatások hiányosságai a nagyvárosokban kevésbé érezhetőek, a kis településeken viszont a mindennapos gondok között emlegetik. A lakosság gyakran kevesli a személyi szolgáltatások mennyiségét. Panaszok, hogy gond egy cipő megtalálása, vagy egy megkopott ruha javítása. A szakmák nem túl népszerűek, kevés fiatal jelentkezik szakmunkástanulónak, csökken a kisiparosok száma is. Azt mondják, a *kihaló szakmák közé tartoznak.*

Miért lennének kihálásra ítélve? A fodrászok a forgalomkiesést az évek óta tartó hosszú hajdivattal magyarázzák, a női fodrászok a parókára panaszkodnak, bár a parókát is gondozni kell, de ez mégsem ad annyi munkát, mint az eredeti hajviselés. A szakemberek azt mondják, hogy máshol is csökkennek az igények — hiszen például egyre kevesebben talpaltatnak cipőt —, arról nem is beszélve, hogy alacsony árak miatt ezek a leggazdaságosabb szolgáltatási ágak. (Természetesen nemcsak a fodrászokról, a szabókról, a cipészekről van szó, hanem mondjuk a kovácsokról, az asztalosokról, a fényképészekről, az ablaküvegezőkről is és még folytathatnánk a sort.)

Általános vélemény, hogy ezek a szakmák még a *szolgáltatásokon belül is mostohagyerekek.* E területen jövedelmezőségről, nyereségérdekeltségről alig lehet beszélni. A javítóprofilra törekvő szövetkezetek és vállalatok éppen ezért — ahol tehetik — egyre inkább tömegtermelésre térnek át. Az érvényben levő rendeletek szerint a termelés után hétszázalékos adót kell fizetni. Ahol erre mód van, szívesen vállalkoznak még ezt is, mert ezzel együtt jövedelmezőbb a szériamunka.

Gond az emberek megtartása. Mivel alacsony a forgalom, kevés a jövedelem, sok cipész, fodrász hagyja ott munkahelyét, hogy kifizetődőbb foglalkozást keressen magának. Budapestén például létszámbeli hiány miatt sok egy-két személyes fodrászüzlet jelenleg is zárva tart.

A gyenge forgalom, a csekély nyereség mellett fokozódnak a személyi szolgáltatással foglalkozó vállalatok, szövetkezetek — és kisiparosok — gondjai. A méretes szabók például panaszkodnak, hogy nincs pénzüik nagyobb szövetkészlet raktározására, így leginkább hozott anyagból vállalnak ruhakészítést. Ez a nyújtandó szolgáltatás kulturáltságot csökkenti. S mert nem kielégítő a hálózat, kevés a szakember, a *vállalási idő is túl nagy.* Általában három-hat hónap alatt készül el egy-egy öltöny vagy ruha. Mivel a jövedelmezőbb kézzel készített ruhák a leginkább keresettek, a vállalatok a jövedelmezőbb kézzel készített ruhákra helyezik a hangsúlyt, a nagyüzemi ruhákra pedig alig találják kisiparost vagy szövetkezetet.

Eladott szolgáltatóházak

A jelenlegi körülmények és feltételek között a szolgáltatók fontoltára veszik a fejlesztést. Kevés

a nyereség, tehát kevés a saját pénzügyi alap. A tanácsok sem tudnak megfelelő anyagi támogatást adni — hiszen a legtöbb évében elsősorban a kiemelt ágazatokat segítették. Anketünkön többen is elmondták, hogy a növekvő bérleti díjak és egyéb költségek, az építkezés általános drágulása, sok fejtörést okoz. Budapestén és néhány nagyvárosban például sok a szanalás. A lebontásra kerülő üzletekért általában 3000 forintot adnak négyzetméterenként, az újért viszont tízezer forintot kérnek. A fodrászok említették, hogy rögzített árak mellett az üzletek felújítása, a berendezések cseréje csupán a kulturáltságot növeli, de a vállalat vagy szövetkezet bevételeit, nyereségét nem.

Ákad természetesen ellentétes, azaz követésre méltó példa is. A zalaegerszegi városi tanács a *szolgáltatóüzletek bérleti díját alacsonyabb kategóriába sorolta, s a helyi szövetkezetnek jutányos áron számítja meg az új üzletek megváltási összegét.* Így a meglévő gondok mellett is ösztönző lehet a fejlesztése.

Nemcsak az építés drága, a meglévő szolgáltatóházak fenntartása is. Több helyről jelezték, hogy a *szövetkezetek a szolgáltatási célra épített házakat termelőüzemeknek adják el.* Másol — mint például Emődön — szolgáltatás helyett alkalmi áruk boltját nyitottak. Az ilyen esetek lehet, hogy enyhítenek a szolgáltatók anyagi gondjain, de gyengítik a terület ellátását, éppen ezért ellentétesek az 1038-as kormányhatározat alapgondolatával.

Mint már röviden említettük, csökken a személyi szolgáltatások fogalmába tartozó ágazatok *szakmai utánpótlása.* Nehéz ipari tanulót szerződtetni, pedig valamikor külön összeköttetés kellett ahhoz, hogy mondjuk valaki fodrász lehessen. Bonyodalmas a képzés is. Az iparitanuló-iskolák általában szakosított osztályokat indítanak, a kevésbé ismert vagy kevésbé keresett szakmákhoz a *szórványképzéssel* már jóval kevesebbet törődnek. Van úgy, hogy a második-harmadik megyébe vagy a fővárosba kell tanulni külföldi a gyerekeket. Néhány esztendeje szétválasztották a férfi- és a női fodrász szakmát. A legtöbb vidéki kistelepülés viszont nem bír el szakosított fodrászokat, elegendő lenne egy szakember is. Eppen a kis települések szolgáltatási gondjainak enyhítésére anketünkön olyan javaslat hangzott el, hogy *egy éves tanfolyamokkal lehetővé kellene tenni egy másik rokon szakma el-sajátítását.*

Többen szóba hozták a *szerszámhiányt.* Ákad ilyen a szabóknál, a cipészeknél és a fodrászoknál is. A férfi- és női fodrászokban például nincs megfelelő kéziszarító. Az olcsóbb Komet-típusú gépek eltűnése, újabbakat nem hoztak be, így mindenki az agyonjavítottat, elavult szerszámokat használja. A kereskedelem állítólag ígért új típusú hajszarítót, de azok árát két és fél ezer forint körül jelezték.

Néhány kezdeményezés

Az eddigiekben nem festettünk túl biztató képet a személyi szolgáltatásokról *Hiba lenne azonban elhallgatni, hogy a sok gond ellenére — ha nem is a kívánt mértékben — van fejlődés.* A személyi szolgáltatások fontosságát átérzeve jó néhány kezdeményezés született és van kialakulóban, városban, vidéken egyaránt. A Zalaegerszegen megnyílt tisztítószalonban például javító szabót alkalmaznak, aki a tisztításra beadott ruhákat — szükség esetén — egyben meg is javítja. Hevesben — hogy segítsenek a kapacitásgondokon — cipészüzemet hozott létre a szövetkezet, ahová holt idejében összegyűjtik a lábellenjavítókat és új cipőket készítenek velük. Az új lakótelepek jobb ellátására a Budapesti Állami Fodrászat tíz üzletet nyit az

idén. Igyekeznek javítani a szolgáltatások más területén is. A Baranya megyei Fényképész Szövetkezet például kiépítette riporterszolgálatát, így a fényképeszek — megrendelésre — minden eseményen megjelennek, akár milyen távol legyen is az Pécsről. Határozat született, hogy a lakótelepeken átadásra kerülő szolgáltatóházakban kisiparosok is bérelhetnek üzlethelyiségeket, sőt meg is válthatják azokat. (Most már csak az a lényeg, hogy mindenütt a telepekkel egyidőben építsék meg a szolgáltatóházakat.)

Mindenütt keresik tehát a megoldást. A vélemények azonban megoszlanak. Van, aki a túlzott konkurrenciával, az engedély nélkül működő kontárok tömegével indokolja a személyi szolgáltatások hálózatának elmaradását. Mások az ösztönzést az árak emelésével gondolják megvalósítani, s akadnak olyanok, akik ár-emelés helyett az állami támogatás növelésében látják a kivezető utat. Bizonyos, hogy a gazdasági ösztönzők nagymértékben befolyásolják a személyi szolgáltatás fejlesztésének útját és jövőjét. Valamiről azonban nem szabad megfeledkezni: az *átállítás, a fejlődés nemcsak a pénzen múlik.* Akik a viták során például a kiöregedéstől, a szakma kihálásától félnek, nem szabad, hogy összekeverjék a fogalmakat. Ha egyes szakmákban csökkent is a javítási igény, a *cipész vagy a szabó nem vált feleslegessé, de sok tekintetben változott a tőlük várt munka.*

Újratanulni a szakmát

Vegyük talán a cipészeket: az új technológiával gyártott cipőket régi módon nem lehet talpalni és sarkalni. Nézzük a szabókat: az agyonvarrt, vattázott öltönyök divatja elmúlt, sokkal korszerűbb anyagokkal és gépekkel dolgoznak, megszületett a ragasztott technológia. A technika és a gyártástechnológiák változásaival a régi értelemben vett cipészre és javítószabóra valóban egyre kevesebb szükség van. De a *modern lábbelik javítójára és a korszerű technológiákra felkészült szabóra igen.*

Anélkül, hogy a különböző rendelkezések elemzésébe, s pénzügyi problémák bírálataiba mélyednék, meg kell mondani, hogy a *jelenleginél több figyelmet érdemel a személyi szolgáltatás.* Szükséges, hogy a helyi tanácsok — a kiemelt ágazatok fokozottabb támogatása mellett — nagyobb gondot fordítsanak erre a területre. Ez lehet anyagi támogatás, engedmények adása vagy más jellegű ösztönzés. A lakosság nem nélkülözheti ezeket a szolgáltatásokat, s így nem szabad megfeledkezni arról, hogy a személyi szolgáltatások elhalása vagy serkentése életszínvonalpolitikát befolyásoló kérdés.

Kapalyag Imre

(Folytatjuk.)